

# ΔΕΥΤΕΡΟ ΘΕΜΑ

Αλέξανδρος & Σπύρος Μητσέλος



## Κατανόηση

Ερωτήσεις κλειστού τύπου (με τεκμηρίωση)



## Προθετικότητα

Σε σχέση με οργάνωση κειμένου / πειθώ / εκφραστικές επιλογές



## Μετασχηματισμοί

Σε σχέση με υφολογικό επίπεδο / επικοινωνιακό αποτέλεσμα



## Συγκρίσεις

Ως προς περιεχόμενο / ύφος / εκφραστικές επιλογές / τρόπο



## Παράρτημα

Εφαρμογές: κείμενα - παραδείγματα

Από τη μηχανική αναπαγωγή της θεωρίας...

## ... στην κατανόηση της λειτουργίας της στο κείμενο

### Ν. Γλώσσα

Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου  
Ορθότητα - αλήθεια - εγκυρότητα  
Τρόποι και μέσα πειθούς  
Συνώνυμα - αντώνυμα



### Νέο σύστημα

Αιτιολόγηση οργάνωσης κειμένου  
Πειστικότητα  
Πρόθεση του πομπού  
Λειτουργία εκφραστικών  
επιλογών  
Επικοινωνιακό αποτέλεσμα  
Υφολογικοί μετασχηματισμοί



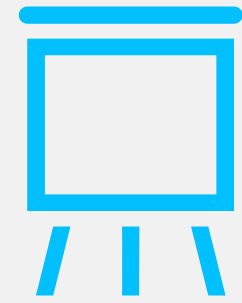
# Δεύτερο θέμα

## Ενότητες



### Κατανόηση

Ερωτήσεις κλειστού τύπου (με τεκμηρίωση)



### Προθετικότητα

Σε σχέση με οργάνωση κειμένου / πειθώ / εκφραστικές επιλογές



### Μετασχηματισμοί

Σε σχέση με υφολογικό επίπεδο / επικοινωνιακό αποτέλεσμα



### Συγκρίσεις

Ως προς περιεχόμενο / ύφος / εκφραστικές επιλογές / τρόπο



### Παράρτημα

Εφαρμογές: κείμενα - παραδείγματα



# ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Ερωτήσεις κλειστού τύπου  
(με τεκμηρίωση)



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Ερωτήσεις διάζευξης (με τεκμηρίωση της απάντησης ή επαναδιατύπωση)

01

Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις αποδίδουν ορθά απόψεις του συγγραφέα του κειμένου; (Σ ή Λ). Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, παραθέτοντας σχετικά αποσπάσματα από το κείμενο.

Να επαναδιατυπώσετε τις προτάσεις που θεωρείτε λανθασμένες, κάνοντας τις αναγκαίες αλλαγές, ώστε να αποδίδονται ορθά οι ιδέες του κειμένου.

02

ΣΧΟΛΙΟ

01. Η τεκμηρίωση στηρίζεται σε απλή παράθεση χωρίων του κειμένου.
02. Απαιτούνται αλλαγές στη διατύπωση, ώστε οι προτάσεις να συμφωνούν με το κείμενο.



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής (με ενδεχόμενη τεκμηρίωση της απάντησης)

03

Στη 2η παράγραφο ο συγγραφέας θέλει: α. να εξηγήσει, β. να πείσει, γ. να καταγγείλει. Επιλέξτε μία από τις παραπάνω επιλογές και τεκμηριώστε την απάντησή σας με αναφορές σε κειμενικούς δείκτες. (Οδηγίες ΙΕΠ, 11-11-2019)

Τι ακριβώς υποστηρίζει η συγγραφέας; α) Ο οικογενειακός θεσμός οδεύει στο αναπόφευκτο ιστορικό του τέλος. β) Η οικογένεια θα επιβιώσει στο μέλλον με τη σημερινή της μορφή. γ) Ο οικογενειακός θεσμός θα επιβιώσει, αλλά με διαφορετική μορφή. Να σημειώσετε τη σωστή απάντηση και να την αιτιολογήσετε (40- 50 λέξεις).

04

ΣΧΟΛΙΟ

**03.** Η τεκμηρίωση στηρίζεται σε κειμενικούς δείκτες: εγκλίσεις, ρηματικά πρόσωπα, λεξιλόγιο, ύφος, είδος σύνταξης, κειμενικό είδος (εξήγηση, επιχειρηματολογία κ.λπ.) σε συνάφεια με το περιεχόμενο / ιδέες.

**04.** Η αιτιολόγηση στηρίζεται στις απόψεις του κειμένου με παράθεση σχετικών χωρίων, όπου κρίνεται αναγκαίο.

**ΚΕΙΜΕΝΟ 1**



# ΠΡΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΟΜΠΟΥ

Οργάνωση του κειμένου

Πειθώ

Εκφραστικές επιλογές



Αρχική



Κατανόηση



Προθετικότητα



Μετασχηματισμοί



Συγκρίσεις



Παράρτημα

# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Οργάνωση του κειμένου - υποενότητες - παραγραφοποίηση - νοηματικές σχέσεις

05

Στον πρόλογο του άρθρου προεξαγγέλλεται η οργάνωση του κυρίου μέρους σε δύο υποθέματα/υποενότητες. Να τα καταγράψετε και να δώσετε σε καθένα από αυτά έναν σύντομο τίτλο που να αποδίδει το νόημά του.

Να χωρίσετε την παράγραφο σε δύο μικρότερες παραγράφους, αιτιολογώντας την επιλογή σας. Να επισημάνετε τη νοηματική σχέση με την οποία συνδέονται οι δύο νέες παράγραφοι.

06

ΣΧΟΛΙΟ

**05-06.** Αξιολογείται η ικανότητα του μαθητή να διακρίνει τα υποθέματα μιας παραγράφου ή ενός κειμένου καθώς και τη μεταξύ τους νοηματική σχέση. [ΚΕΙΜΕΝΟ 2](#)



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Ερωτήματα: πρόθεση - οργάνωση κειμένου - επικοινωνιακό αποτέλεσμα

07

Για ποιους λόγους ο συγγραφέας παραθέτει στην αρχή του κειμένου ερωτήματα;

Τι πετυχαίνει η αρθρογράφος με τη χρήση του ερωτήματος στην 3η παράγραφο ως προς την οργάνωση του κειμένου και ως προς την αντίδραση του αναγνώστη; (Οδηγίες ΙΕΠ)

08

ΣΧΟΛΙΟ

**07-08.** Η λειτουργία των ερωτήσεων συνδέεται τόσο με την επίδρασή τους στον αναγνώστη (προβληματισμός, ευαισθητοποίηση, κλίμα διαλόγου κ.λπ.) όσο και με την οργάνωση του κειμένου (εισάγουν το θέμα, προεξαγγέλλουν υποενότητες του κυρίου μέρους, υπηρετούν τη συνοχή των επιμέρους τμημάτων του κειμένου, το ξεδίπλωμα των σκέψεων του συγγραφέα μέσω ερωταποκρίσεων κ.λπ.)



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Πρόθεση και τρόποι ανάπτυξης παραγράφου 1

09

Ποια νομίζετε ότι είναι η πρόθεση του συγγραφέα στη συγκεκριμένη παράγραφο του κειμένου; Πώς ο τρόπος με τον οποίο επέλεξε να την αναπτύξει υπηρετεί την πρόθεση αυτή; (Οδηγίες ΙΕΠ)

Να εντοπίσετε τον τρόπο ανάπτυξης της παραγράφου και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Παλαιότερη  
διατύπωση

ΣΧΟΛΙΟ 1

Η νέα διατύπωση εστιάζει στη συσχέτιση του τρόπου ανάπτυξης με την πρόθεση του συγγραφέα και το αποτέλεσμα στον αναγνώστη. Αν και δε ζητείται ο τρόπος ανάπτυξης, η απάντηση στο ερώτημα προϋποθέτει προφανώς αυτή τη γνώση και είναι αναγκαίο να αναφερθεί/εξηγηθεί η λειτουργία του τρόπου ανάπτυξης σε σχέση με την πρόθεση του πομπού (επόμενη διαφάνεια).



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Πρόθεση και τρόποι ανάπτυξης - Λειτουργία τρόπων ανάπτυξης

## ΣΧΟΛΙΟ 2

- Ο **ορισμός** αποκαλύπτει την πρόθεση του συγγραφέα να προσδιορίσει το περιεχόμενο μιας έννοιας ενώ τα **παραδείγματα** να εξηγήσει ή/και να τεκμηριώσει μια άποψη, να προσεγγίσει τον αναγνώστη κ.λπ.
- Η **σύγκριση** - αντίθεση φωτίζει το περιεχόμενο δύο όρων/φαινομένων με την ανάδειξη των μεταξύ τους διαφορών και αποτρέπει τη σύγχυση κ.λπ.
- Το **αίτιο-αποτέλεσμα** εξυπηρετεί την εξήγηση / ερμηνεία ενός φαινομένου ή συνδέεται με την επιχειρηματολογία (όπως και η **αιτιολόγηση**) κ.λπ.
- Η **αναλογία** βοηθά στην κατανόηση / εκλαΐκευση ενός φαινομένου, προσδίδει ύφος λογοτεχνικό κ.λπ.

Σε κάθε περίπτωση, ο μαθητής πρέπει να λαμβάνει υπόψη το περιεχόμενο (απόψεις/ θέσεις) και το πλαίσιο του συγκεκριμένου αποσπάσματος / κειμένου (ποιος μιλά σε ποιον, γιατί και με ποιο σκοπό) και να μην αναπαράγει τυποποιημένες απαντήσεις.

**ΚΕΙΜΕΝΟ 3**

## ΣΧΟΛΙΟ 3



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Παρουσίαση οργάνωσης επιχειρήματος

10

Να παρουσιάσεις την οργάνωση του επιχειρήματος στην 1η παράγραφο του κειμένου.  
(Οδηγίες ΙΕΠ) [ΚΕΙΜΕΝΟ 4](#)

Να εντοπίσετε την τυπική δομή του επιχειρήματος (προκείμενες - συμπέρασμα) που αναπτύσσει η συγγραφέας στην 1η παράγραφο.

Παλαιότερη  
διατύπωση

ΣΧΟΛΙΟ

**10.** Οδηγία ΙΕΠ: "Ισχυρίζεται ότι... και αιτιολογεί τον ισχυρισμό της... και στη συνέχεια στηρίζει τον ισχυρισμό της με τη χρήση ενός παραδείγματος..."  
Οι μαθητές καλούνται να εστιάσουν στο περιεχόμενο του επιχειρήματος και να αναδείξουν σε ένα δικό τους κείμενο την αποδεικτέα θέση/τον βασικό ισχυρισμό του συγγραφέα και τις ιδέες ή τεκμήρια με τα οποία τη στηρίζει, χωρίς να αναπαράγουν ΜΗΧΑΝΙΚΑ τη θεωρία των τρόπων και μέσων πειθούς.



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Πειθώ - τρόποι/μέσα πειθούς και σύνδεση με την πρόθεση του συντάκτη

11

«Με ποιους τρόπους νομίζετε ότι ο συγγραφέας επιχειρεί να πείσει ή να επηρεάσει τους αναγνώστες του;» (Οδηγίες ΙΕΠ)

ΣΧΟΛΙΟ

**11. Οδηγία ΙΕΠ, Ιαν. 2020:** «Δεν απαιτείται οι μαθητές και οι μαθήτριες να αναφερθούν **ονομαστικά μόνο** στους τρόπους και τα μέσα πειθούς (ανακαλώντας μόνο τυπικά τη σχετική ορολογία), **αλλά** να αποδείξουν **πώς** ο συγγραφέας χρησιμοποιεί επιχειρήματα, στατιστικές, μελέτες, παραδείγματα, απόψεις ειδικών, περιγραφή και αφήγηση γεγονότων ή/και κατάλληλες γλωσσικές επιλογές, **προκειμένου** να πληροφορήσει/ να συγκινήσει/ να προβληματίσει/ να διαμαρτυρηθεί κ.ά., αντλώντας στοιχεία και παραπέμποντας στο κείμενο».

Επομένως, η αναφορά στους τρόπους και τα μέσα πειθούς απαιτείται, όχι όμως με την παλιά τυπική μορφή, αλλά σε συνάφεια με το περιεχόμενο/ιδέες και την πρόθεση του πομπού.



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Αξιολόγηση πειστικότητας επιχειρήματος

12

Στην 4η παράγραφο ο συγγραφέας διατυπώνει ένα ακόμη επιχείρημα για την υποστήριξη της θέσης του. Πόσο πειστικό είναι το επιχείρημά του; Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (Οδηγίες ΙΕΠ)

**12.** Η αξιολόγηση του επιχειρήματος δεν απαιτεί τη μηχανική αναπαραγωγή της θεωρίας για την ορθότητα (αλήθεια - εγκυρότητα) του επιχειρήματος, αλλά την **εφαρμογή** της στο συγκεκριμένο επιχείρημα. Ο μαθητής δηλαδή καλείται να αξιολογήσει την πειστικότητα με βάση το περιεχόμενο /τις ιδέες, ενσωματώνοντας ενδεχομένως οργανικά και τη σχετική ορολογία. **KEIMENO 6**

ΣΧΟΛΙΟ



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Πρόθεση και εκφραστικές επιλογές - επικοινωνιακό αποτέλεσμα

13

Αν ο σκοπός του συγγραφέα είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη/τρια του για το πρόβλημα, με ποιους τρόπους (γλωσσικές επιλογές, εκφραστικά μέσα κ.ά.) φαίνεται ότι επιχειρεί να επιτύχει τον σκοπό του; (Οδηγίες ΙΕΠ) [KEIMENO 7](#)

14

Στο Κείμενο I (ομιλία του Μ. Λ. Κινγκ ενάντια στις φυλετικές διακρίσεις) κυριαρχεί ο οραματικός τόνος. Να καταγράψετε δύο σχετικά χωρία και να εξηγήσετε ποια συναισθήματα επιδιώκει να προκαλέσει ο ομιλητής και με ποιο σκοπό. Για την απάντησή σας, να λάβετε υπόψη και την επικοινωνιακή περίσταση στην οποία εκφωνείται η ομιλία. [KEIMENO 8](#)

ΣΧΟΛΙΟ

**13.** Εκφραστικές επιλογές: σχήματα λόγου, λειτουργία της γλώσσας, ρηματικά πρόσωπα, εγκλίσεις, λεξιλόγιο, ερωτήσεις κ.ά.

**14.** Η απάντηση ως προς τον σκοπό του ομιλητή προϋποθέτει την κατανόηση των κοινωνικοπολιτικών συνθηκών μέσα στις οποίες εκφωνείται η ομιλία, όπως αποκαλύπτονται στο κείμενο ή/και στο εισαγωγικό σημείωμα (περικείμενο).



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

## Εκφραστικές επιλογές και πρόθεση του πομπού

19

Ο αρθρογράφος εισάγει ορισμένες απόψεις με φράσεις όπως «διάχυτη είναι μια αίσθηση... », «Εύστοχα επισημάνθηκε πρόσφατα ότι...», «Θεωρείται συχνά ότι... », « Γίνεται φανερό ότι... » « γενικεύεται η αίσθηση ότι... ».

Να σχολιάσετε αυτή την εκφραστική επιλογή ως προς το ύφος του λόγου και τον στόχο του αρθρογράφου.

ΣΧΟΛΙΟ

**19.** Με τις φράσεις αυτές ο αρθρογράφος επιδιώκει να εκφράσει αντικειμενικότητα / έλλειψη υποκειμενισμού / ως προς την παρουσίαση των θέσεων (παρουσιάζονται ως γενική αίσθηση / γενικά αποδεκτές). Το ύφος καθίσταται ουδέτερο , απρόσωπο.



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

## Εκφραστικές επιλογές και πρόθεση του πομπού

19

Ο αρθρογράφος εισάγει ορισμένες απόψεις με φράσεις όπως «Ας δεχτούμε ότι ο πολιτισμός... », «Ας δεχτούμε ακόμη ότι...», «Θεωρείται συχνά ότι... », « Εάν αυτοί οι ορισμοί είναι σωστοί... », « Ωστόσο υπάρχει κάποια βάση στο επιχείρημα... ».

Να σχολιάσετε αυτή την εκφραστική επιλογή ως προς τον στόχο του αρθρογράφου.

ΣΧΟΛΙΟ

**19.** Με τις φράσεις αυτές ο αρθρογράφος εκφράζει μετριοπάθεια / διαλλακτικότητα / έλλειξη δογματισμού. Με αυτόν τον τρόπο «κερδίζει» τον αναγνώστη, αποτρέπει ενδεχόμενη αρνητική του αντίδραση που θα προκαλούσε η απολυτότητα στην παρουσίαση των απόψεων.



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Τίτλος σε σχέση με το περιεχόμενο και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα

15

Να σχολιάσετε / αξιολογήσετε την επιλογή του συγκεκριμένου τίτλου ("Σε σκούνησα στο facebook") του Κειμένου Ι ως προς: α) τον βαθμό στον οποίο ανταποκρίνεται στο συνολικό περιεχόμενο του άρθρου και β) το επικοινωνιακό αποτέλεσμα στον αναγνώστη. [ΚΕΙΜΕΝΟ 9](#)

ΣΧΟΛΙΟ

**15. α. Ο** τίτλος δεν αποδίδει πλήρως το συνολικό περιεχόμενο του κειμένου, αφού στο τελευταίο επισημαίνονται οι θετικές και οι αρνητικές επιδράσεις της επικοινωνίας των κοινωνικών δικτύων στους νέους.

**β.** Ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα, ο τίτλος του κειμένου, αξιοποιώντας μία διαδεδομένη στους χρήστες του Facebook φράση, ξαφνιάζει θετικά, ελκύει τον αναγνώστη και κεντρίζει το ενδιαφέρον του.



# ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΟΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Επικοινωνιακό αποτέλεσμα

Ύφος



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Εκφραστικά λάθη και επαναδιατύπωση

16

Να ξαναγράψετε τα παρακάτω αποσπάσματα, αποκαθιστώντας πιθανά προβλήματα στη διατύπωση/έκφραση (π.χ. ασυνταξίες, έλλειψη ακριβολογίας, ορθογραφικά λάθη κ.ά.):

A

- « [...] δυο χρόνια πολιτικού αγώνα που τήρησα την υπόσχεσή μου να μείνω μαζί σας και μετά τις εκλογές».
- «Όσοι νέοι λοιπόν τους αρέσει η metal...».

B

- «Η ανάγνωση έχει θετικές επιπτώσεις στην έκφραση των νέων».
- "Η εποχή μας ρυθμίζεται από πολλά προβλήματα".

Γ

- «Οι νέοι εργαζόμενοι εκμεταλλεύονται από τους εργοδότες».
- «Οι φόροι αυξάνουν συνεχώς».

ΣΧΟΛΙΟ

Εννοείται ότι τα κείμενα αναφοράς πρέπει να διακρίνονται από εκφραστική ακρίβεια και ορθότητα. Ενδέχεται, ωστόσο, να δίνονται -ως δεύτερο συνηθως κείμενο- και κείμενα μαθητικά (π.χ. απόσπασμα από δημιουργική εργασία μαθητών), διαφημιστικά ή πολιτικά κείμενα (απόσπασμα ομιλίας) ή κείμενα προφορικού λόγου. Από αυτά μπορεί να προέρχονται αντίστοιχες ασκήσεις.



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Λεξιλόγιο - ύφος: επίσημο - καθημερινό

17

Στο παρακάτω απόσπασμα, να αντικαταστήσετε καθεμία από τις υπογραμμισμένες λέξεις ή φράσεις που ανήκουν σε επίσημο / λόγιο λεξιλόγιο, με μία συνώνυμη που ανταποκρίνεται σε ένα πιο οικείο και καθημερινό ύφος λόγου / λεξιλόγιο.

A

« Η καλή διδασκαλία [...] αναδύεται με ευκρίνεια από την παρουσία του στην τάξη ή τη ζωή. Μήτε η αυτάρεσκη επίδειξη των όσων ξέρει ωφελεί, μήτε η επιμονή σε ατέρμονες λεπτομέρειες. Την καλή διδασκαλία χαρακτηρίζει η αναζήτηση του καίριου».

B

α) « [...] υπαγωγή όλων των αποφασιστικών αξιωμάτων στη λαϊκή ετυμηγορία [...]»  
β) [...] δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως δημοκρατίες.  
γ) [...] η δημοκρατία απαιτεί κίνηση, εμβάθυνση· αλλιώς απισχναίνεται και συρρικνούται.»

Γ

α) « ...μαθαίνει εξ απαλών ονύχων τη μητρική του γλώσσα».  
β) « ...διατελεί σε όλη τη ζωή του, μέχρι βαθέος γήρατος...».  
γ) «...ένα σύνολο ισότιμων αλλά διαφορετικών εν πολλοίς γλωσσών».



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Μετασχηματισμοί - ρηματικά πρόσωπα - ύφος

18

Τι εξυπηρετεί η χρήση α' πληθυντικού προσώπου και καθημερινού - λαϊκού λεξιλογίου στο παρακάτω απόσπασμα του άρθρου; Να το επαναδιατυπώσετε, κάνοντας τις απαιτούμενες αλλαγές, ώστε το ύφος να γίνει απρόσωπο και επίσημο.

**Απόσπασμα:** «...αυτό που φοβόμασταν στο κουτσομπολιό ήταν [...] το να βγουν στα φόρα τα άπλυτά μας που κανονικά έπρεπε να πλένονται μεσα στην οικογένειά μας».

ΣΧΟΛΙΟ

**19.** Με τη χρήση του α' πληθυντικού και του καθημερινού λεξιλογίου, ο αρθρογράφος επιδιώκει να δημιουργήσει κλίμα οικειότητας, εντάσσοντας τον εαυτό του στο ίδιο σύνολο με τους αναγνώστες, να προσεγγίσει τον μέσο αναγνώστη του άρθρου, καθιστώντας τον λόγο του απλό και κατανοητό / να δημιουργήσει γέφυρες επικοινωνίας / να αμβλύνει την απόσταση πομπού-δέκτη.

Η επαναδιατύπωση απαιτεί τη χρήση γ' προσώπου (απρόσωπο ύφος) και την αντικατάσταση λέξεων με άλλες που ανήκουν σε πιο επίσημο ύφος: κοινωνική κριτική/κριτική των άλλων, να αποκαλυφθούν/δημοσιοποιηθούν τα προσωπικά μας προβλήματα μας, να επιλύονται/αντιμετωπίζονται).



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Μετασχηματισμοί - αλλαγή επικοινωνιακής περιστασης

19

Υποθέστε ότι ο συγγραφέας του άρθρου Joseph Rotblat απευθύνεται σε ένα ακροατήριο που αποτελείται από συναδέλφους του επιστήμονες. Να μεταφέρετε το παρακάτω απόσπασμα σε α' πληθυντικό πρόσωπο και να εξηγήσετε τις διαφορές με το αρχικό κείμενο ως προς το ύφος και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα:

*«Οι επιστήμονες πρέπει με τη συμπεριφορά τους να αποδείξουν ότι μπορούν να συνδυάζουν τη δημιουργικότητα με την ευσπλαχνία, ότι τη στιγμή που αφήνουν ελεύθερη τη φαντασία τους εξακολουθούν να ενδιαφέρονται για τους συνανθρώπους τους, και ότι είναι πλήρως υπεύθυνοι για τις πράξεις τους, όταν παλεύουν με το άγνωστο».*

ΣΧΟΛΙΟ

**20.** Το ύφος καθίσταται πιο απλό, κατανοητό, προσωπικό και οικείο.

Με τη χρήση του α' πληθυντικού ο ομιλητής προσεγγίζει τους ακροατές, δημιουργεί γέφυρες επικοινωνίας, καθώς εντάσσει τον εαυτό του στο ίδιο σύνολο με το κοινό, αναγνωρίζοντας τη συνυπευθυνότητά του για τον ανθρωπιστικό προσανατολισμό και την ορθή χρήση του επιστημονικού πλούτου.



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

## Μετασχηματισμοί - στίξη

20

«Άλλωστε ένας φίλος πρέπει να είναι δίπλα σου, όταν τον χρειάζεσαι και όχι να σου στέλνει «σκούντημα στην πλάτη» μέσα από το ίντερνετ ή να σου κάνει «roke».

A

Να αιτιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στις φράσεις «σκούντημα στην πλάτη» και «roke».

B

Να προσθέσετε αποσιωπητικά στο κατάλληλο σημείο στο απόσπασμα, ώστε να δηλώνεται: α) ειρωνεία και β) υπαινιγμός / προβληματισμός.

ΣΧΟΛΙΟ

A. Ειδικοί όροι που ανήκουν στο λεξιλόγιο των χρηστών των κοινωνικών δικτύων.

B. Ειρωνεία: «Άλλωστε ένας φίλος πρέπει να είναι δίπλα σου, όταν τον χρειάζεσαι και όχι να σου στέλνει... «σκούντημα στην πλάτη» μέσα από το ίντερνετ (ειρωνεία) ή να σου κάνει «roke»... (υπαινιγμός / προβληματισμός).



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Μετασχηματισμοί: ευθύς - πλάγιος λόγος

21

*-Κυρία Ευθυμίου, [...] υπήρξε κάτι στη ζωή σας που να καταλαβαίνετε ότι σας ώθησε να αφιερωθείτε στη διδασκαλία και τη μελέτη της ιστορίας;*

*- Οπωσδήποτε έπαιξε ρόλο το γεγονός ότι στο σπίτι μας, στα παιδικά μου χρόνια υπήρχε μία αξιόλογη βιβλιοθήκη [...].*

Να μεταφέρετε το απόσπασμα σε πλάγιο λόγο σε μία περίοδο λόγου. Ποια διαφορά εντοπίζετε ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα στον αναγνώστη;

ΣΧΟΛΙΟ

21. "Σε ερώτηση του δημοσιογράφου προς την κ. Ευθυμίου αν υπήρξε..., η κ. Ευθυμίου απάντησε ότι..."  
Στον ευθύ λόγο τα λόγια (η ερώτηση και η απάντηση) μεταφέρονται αυτούσια, όπως ειπώθηκαν, ενώ στον πλάγιο λόγο μπορούμε να αμφιβάλουμε για την ακρίβεια/αξιοπιστία της μεταφοράς των λόγων των δύο προσώπων. Επομένως, ο ευθύς λειτουργεί πιο αποτελεσματικά / είναι πιο αξιόπιστος.



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Μετασχηματισμοί - Προφορικός - γραπτός λόγος

22

Το παρακάτω χωρίο του Κειμένου II είναι απόσπασμα προφορικού λόγου. Να το ξαναγράψετε, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές (σύνταξη, πρόσωπα κ.λπ.) ώστε να αποτελεί ένα συγκροτημένο κείμενο γραπτού λόγου.

*« [...] όχι Έλληνες οι πρώτες φίλιες. Δεν ήταν Έλληνες. Στο δημοτικό μάλιστα είχαμε μεγάλο θέμα. Με αντιμετώπιζανε πολύ... δηλαδή έλεγε ο δάσκαλος: «σήμερα Ν. θα κάτσεις εσύ με την Α. Και δεν θέλανε να καθίσουν μαζί μου. Για κάποιο λόγο. Ε, εντάξει, υπήρχανε κάποιοι που σου μιλάγανε κτλ. αλλά όχι ότι ήμασταν φίλοι. [...] Έπαιζα βέβαια εκεί με τα κορίτσια, παίζαμε σχοινάκια, το ένα, το άλλο, αλλά... Μάλιστα η τωρινή κολλητή μου, ήταν, τότε, δεν μ' έκανε ποτέ παρέα, τώρα το λέει αυτό και... ».*

ΣΧΟΛΙΟ

**22.** Η άσκηση παραπέμπει στη θεωρία του βιβλίου της Α΄ Λυκείου και στα διαφορετικά γνωρίσματα προφορικού - γραπτού λόγου. Ο μαθητής πρέπει να απαλείψει τα στοιχεία προφορικότητας (ασυνταξίες, ελλειπτικές προτάσεις, καθημερινές απλοϊκές φράσεις, παύσεις, επαναλήψεις κ.ά.) και να γράψει ένα κείμενο με ορθή σύνταξη, εκφραστική ακρίβεια και συγκροτημένο λόγο.



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Σύγκριση εκφραστικών επιλογών - ονοματοποίηση - ρηματικό πρόσωπο - είδος σύνταξης

23

Να διακρίνετε δύο διαφορές ως προς τα εκφραστικά μέσα μεταξύ του αποσπάσματος I και της διασκευής του (II); Τι αλλάζει ως προς το ύφος και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα; Ποιο από τα δύο αποσπάσματα είναι πιο κατάλληλο σε ένα κείμενο επιστημονικό και γιατί;

I

«Η ελευθερία έκφρασης και επιλογής, η προσωπική εξέλιξη και ευτυχία έπρεπε παλαιότερα να θυσιάσουν στον βωμό της συνοχής και της συνέχειας της οικογένειας».

II

«Παλαιότερα έπρεπε να θυσιάσουμε την προσωπική ελευθερία και ευτυχία μας, για να διατηρήσουμε τη οικογένειά μας ενωμένη».

ΣΧΟΛΙΟ

**23.** Αλλαγή ως προς το ρηματικό **πρόσωπο**, την **ονοματοποίηση** και το **είδος σύνταξης**

Ύφος οικείο, καθημερινό, κατανοητό στον αναγνώστη. Κατάλληλο για επιστημονικό κείμενο το απόσπασμα I (ονοματοποίηση, παθητική σύνταξη, γ' πρόσωπο).



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Υφολογικοί μετασχηματισμοί - Ποιητική και αναφορική λειτουργία της γλώσσας

24

Να αποδώσετε το νόημα του παρακάτω αποσπάσματος, αξιοποιώντας την αναφορική λειτουργία της γλώσσας:

*«Έχω ένα όνειρο ότι μια ημέρα ακόμη και η Πολιτεία του Μισισιπή, μια Πολιτεία πνιγμένη από τη λάβρα της αδικίας και της καταπίεσης, θα μεταμορφωθεί σε μια όαση ελευθερίας και δικαιοσύνης».*

ΣΧΟΛΙΟ

**24.** *«Έχω ένα όνειρο/ελπίζω/αισιοδοξώ ότι μια ημέρα ακόμη και η Πολιτεία του Μισισιπή, μια Πολιτεία στην οποία υπάρχει μεγάλη αδικία και καταπίεση, θα γίνει μια πολιτεία στην οποία οι άνθρωποι θα ζουν με ελευθερία και δικαιοσύνη».*



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Μετασχηματισμός διατύπωσης και επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα

A

25

Ερωτηματική - αποφα(ν)τική διατύπωση

«Αν δεν πιστεύεις εσύ στον εαυτό σου, πώς θα κάνεις τους άλλους να πιστέψουν σε σένα;».

Να επαναδιατυπώσετε το απόσπασμα, ώστε να δηλώνεται το ίδιο νόημα, χωρίς να χρησιμοποιήσετε ερώτηση.

Ποια από τις δύο εκφραστικές επιλογές είναι, κατά τη γνώμη σας, πιο αποτελεσματική επικοινωνιακά στον δέκτη και γιατί;

B

Αρνητική - καταφατική διατύπωση

Στο κείμενο, η προτροπή του συγγραφέα προς τους νέους διατυπώνεται με αποφατική διατύπωση (άρνηση): «Μην επιτρέψετε να σας υποδουλώσουν» και όχι με κατάφαση (π.χ. «Προστατεύστε την ελευθερία σας»). Ποια διατύπωση είναι πιο αποτελεσματική κατά τη γνώμη σου;

ΣΧΟΛΙΟ

**A.** "Αν δεν πιστεύεις... δεν θα κάνεις...". Πιο αποτελεσματική είναι η ερωτηματική διατύπωση, επειδή το ρητορικό ερώτημα εμπειριέχει / "εκμαιεύει" την απάντηση του αναγνώστη ("δεν θα τους κάνεις να ...), ενώ η δεύτερη διατύπωση αφήνει μεγαλύτερα περιθώρια κριτικής και αμφιβολίας/αμφισβήτησης για την αλήθεια της άποψης.

**B.** Η αρνητική διατύπωση είναι πιο αποτελεσματική, επειδή εμπειριέχει την αίσθηση της προειδοποίησης/απαγόρευσης για την αποφυγή ενός κινδύνου, μιας απειλής, κάτι που ενεργοποιεί πιο άμεσα τα αντανακλαστικά του αναγνώστη. Αντίθετα, μια προτροπή με καταφατική διατύπωση μπορεί πιο εύκολα να αγνοηθεί ή να υποτιμηθεί.



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Σύνδεση προτάσεων και μετασχηματισμοί

26

Να διερευνήσετε το είδος της σύνδεσης των προτάσεων (ασύνδετο, παρατακτική, υποτακτική) στην παρακάτω περίοδο λόγου και να μετατρέψετε την περίοδο σε μια σειρά από κύριες προτάσεις. Τι αλλάζει ως προς το ύφος και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα σε σχέση με το αρχικό απόσπασμα;

« [Η διαφήμιση] παρουσιάζει έναν κόσμο σε μόνιμες διακοπές, χαλαρό, χαμογελαστό και ανέμελο, που κατοικείται από ευτυχισμένα πρόσωπα που κατέχουν επιτέλους το θαυματουργό προϊόν που θα τους κάνει ωραίους, καθαρούς, ελεύθερους, υγιείς, επιθυμητούς, σύγχρονους...».

ΣΧΟΛΙΟ

**26.** [Η διαφήμιση] παρουσιάζει έναν κόσμο σε μόνιμες διακοπές, χαλαρό, χαμογελαστό και ανέμελο. Ο κόσμος αυτός κατοικείται από ευτυχισμένα πρόσωπα. Αυτά κατέχουν επιτέλους το θαυματουργό προϊόν. Το προϊόν αυτό θα τους κάνει ωραίους, καθαρούς, ελεύθερους, υγιείς, επιθυμητούς, σύγχρονους...

Ως προς το ύφος και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα, μετά την μετατροπή, ο λόγος γίνεται πιο απλός και κατανοητός, με μικρές κύριες προτάσεις (βραχυπερίοδος λόγος). Αντίθετα, στο αρχικό απόσπασμα, ο λόγος είναι πιο πυκνός, εκτενής/μακροπερίοδος και σύνθετος, επομένως και πιο απαιτητικός ως προς την κατανόηση.



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Σύνδεση προτάσεων και μετασχηματισμοί

27

Να μετατρέψετε την υπογραμμισμένη κύρια πρόταση σε δευτερεύουσα αναφορική και να εξηγήσετε τι αλλάζει ως προς τη σύνδεση των προτάσεων.

*"Κάθε νότα της ευρωπαϊκής συναυλίας μοιάζει να είναι μια παραφωνία και κάθε παραφωνία περιέχει νέες αντιθέσεις"*

ΣΧΟΛΙΟ

**27.** Μετατροπή κύρια πρότασης σε δευτερεύουσα: «Κάθε νότα της ευρωπαϊκής συναυλίας μοιάζει να είναι μια παραφωνία η οποία περιέχει νέες αντιθέσεις».

Ως προς τη σύνδεση των προτάσεων, στην αρχική διατύπωση έχουμε παρατακτική σύνδεση δύο κύριων προτάσεων με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο «και». Στη δεύτερη διατύπωση, μετά την μετατροπή, έχουμε υποτακτική σύνδεση, καθώς η δευτερεύουσα αναφορική πρόταση («η οποία...») υποτάσσεται στην κύρια.



# ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Ιδέες

Τρόπος

Ύφος - αποτέλεσμα στον αναγνώστη



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Σύγκριση μη λογοτεχνικών κειμένων ως προς το περιεχόμενο /ιδέες

28

Να συγκρίνετε τα Κείμενα I και II ως προς τις απόψεις που εκφράζουν για την «αξιακή αντίληψη» της γλώσσας κάθε λαού.

Σε ποιο βαθμό ο συνταγματολόγος Αριστόβουλος Μάνεσης, όπως αποκαλύπτεται στο Κείμενο I από τον λόγο και τη στάση του, ανταποκρίνεται στον ρόλο του διανοούμενου, όπως τον προσδιορίζει ο Enzo Traverso στο Κείμενο II;

29

ΣΧΟΛΙΟ

28. Ο μαθητής πρέπει να επισημάνει κοινές και διαφορετικές απόψεις ως προς το συγκεκριμένο θέμα (αξιακή αντίληψη της γλώσσας).
29. Η άσκηση απαιτεί αξιολόγηση της στάσης του Αρ. Μάνεση ως διανοούμενου και σύγκριση σε σχέση με τον ρόλο που αναγνωρίζει στον διανοούμενο ο Enzo Traverso.



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Σύγκριση κειμένων λόγου με πολυτροπικά κείμενα 1 ( διαγράμματα )

30

Οι Πίνακες 1 και 2 (Κείμενο II) περιέχουν πορίσματα ερευνών σχετικά με τη χρήση αλκοόλ από τους εφήβους. Ποιες απόψεις της Χριστίνας Νόβα - Καλτσούνη (Κείμενο I) επιβεβαιώνονται από τα πορίσματα ερευνών που περιέχονται στους Πίνακες 1 και 2 (Κείμενο II);

**Κείμενο I:**  
Αποσπάσματα  
που σχετίζονται  
με την εικόνα

1. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου το ποτό ξεφεύγει από το πλαίσιο της κοινωνικότητας ή της ανάγκης για αποδοχή και γίνεται πρόβλημα. Ο έφηβος σε τέτοιες περιπτώσεις δεν πίνει για να βρίσκεται με την παρέα, αλλά βρίσκεται με την παρέα για να πίνει. Στην περίπτωση αυτή, όταν δηλαδή το ποτό γίνεται πρόβλημα, αρχίζει κανείς πολύ νωρίς την κατανάλωση αλκοόλ, περίπου στην ηλικία των δεκαπέντε χρόνων.

2. "Είναι πολύ σημαντικό επίσης αυτό που διαπιστώνει έρευνα της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων σχετικά με την ενημέρωση των μαθητών. Το επίπεδο γνώσεων σχετικά με τις συνέπειες της χρήσης και κατάχρησης οινοπνεύματος είναι μεταξύ των μαθητών ελληνικών σχολείων ιδιαίτερα χαμηλό. Η έλλειψη εξάλλου ενημερωτικών προγραμμάτων...".



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δευτέρου θέματος

Συσχέτιση κειμένων λόγου με πολυτροπικά κείμενα 2 (εικόνες) ως προς το περιεχόμενο

31

Αφού μελετήσετε το άρθρο του Γ. Στείρη και την εικόνα (Κείμενο II) που έχουν ως κοινό θέμα την πρόσφατη φυγή χιλιάδων νέων επιστημόνων στο εξωτερικό, να συγκρίνετε τα δύο κείμενα:

- α.** ως προς τη στάση τους απέναντι στο φαινόμενο και τα συναισθήματα που προκαλεί το καθένα στον αναγνώστη και
- β.** ως προς την αποτελεσματικότητα μετάδοσης του μηνύματος κάθε μέσου (λόγος - εικόνα) στον δέκτη.

ΣΧΟΛΙΟ

**α.** Κείμενο I: η φυγή νέων επιστημόνων στο εξωτερικό αντιμετωπίζεται ως ευκαιρία εξωστρέφειας, δημιουργίας και οικουμενικής εξάπλωσης της Ελλάδας. Το άρθρο προκαλεί αισθήματα αισιοδοξίας και αυτοπεποίθησης. Αντίθετα, στο Κείμενο II (εικόνα) αντιμετωπίζεται ως εθνική και κοινωνική καταστροφή/αιμορραγία. Η εικόνα προκαλεί αισθήματα θλίψης, απαισιοδοξίας και απογοήτευσης.

**β.** Η εικόνα με την παραστατική της δύναμη και τις συνυποδηλώσεις της επιδρά πιο αποτελεσματικά στον δέκτη, καθώς εκμεταλλεύεται την ευαισθησία του απέναντι στην πατρίδα, τα νέα παιδιά και το μέλλον τους, και διεγείρει έντονα συναισθήματα (θλίψη, μελαγχολία).



# Ενδεικτικές διατυπώσεις δεύτερου θέματος

Σύγκριση μη λογοτεχνικών κειμένων ως προς τις εκφραστικές επιλογές και την πρόθεση

32

Να συγκρίνετε τα Κείμενα I και II ως προς την πρόθεση και τις εκφραστικές επιλογές των συντακτών τους. ΚΕΙΜΕΝΑ (με κοινή θεματική: παράδοση - πολιτισμική ταυτότητα)

ΣΧΟΛΙΟ

1. Αποδεικτικό δοκίμιο - Σκοπός: Πειθώ, εξήγηση μιας θέσης.

Εκφραστικές επιλογές: (αναφορική λειτουργία γλώσσας/δήλωση, απρόσωπο ύφος, γ' πρόσωπο, αιτιολογικοί σύνδεσμοι κ.λπ)

2. Στοχαστικό δοκίμιο - Σκοπός: Ευαισθητοποίηση, προβληματισμός, συγκίνηση.

Εκφραστικές επιλογές: ποιητική λειτουργία γλώσσας/συνυποδηλώσεις, σχήματα λόγου, ερωτήματα, βιωματικός χαρακτήρας, προσωπικό ύφος, α' ενικό πρόσωπο ).



# ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κείμενα

Παραδείγματα



Αρχική



Κατανόηση



Προθετικότητα



Μετασχηματισμοί



Συγκρίσεις



Παράρτημα

# Κείμενο 1

Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και αιτιολόγηση

Η οικογένεια βρίσκεται στο κατώφλι μιας νέας εποχής. Τι θα είναι όμως αυτή η νέα εποχή; Η οικογένεια με τη μορφή που την γνωρίσαμε στο παρελθόν κατέρρευσε. Αυτό που θα πάρει τη σκυτάλη από την οικογένεια, θα είναι πάλι η οικογένεια, αλλά με διαφορετική μορφή. Θα είναι μια σύμπραξη μεταξύ ατόμων, όπως άλλωστε ήταν πάντα. Και θα θριαμβεύσει σε μεγάλο βαθμό, επειδή αντιπροσωπεύει ένα είδος καταφυγίου στο ψυχρό και απρόσωπο περιβάλλον της πλούσιας αλλά αβέβαιης και απογυμνωμένης από τις παραδόσεις της κοινωνίας μας, της στιγματισμένης από κάθε είδους κινδύνους. Η αγάπη θα γίνει πιο σημαντική από ποτέ αλλά εξίσου ανέφικτη.

Χριστίνα Νόβα - Καλτσούνη, Οικογένεια και οικογενειακές σχέσεις, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2018, σελ. 192.

## ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Η σωστή επιλογή είναι το γ.

Η Χριστίνα Νόβα - Καλτσούνη δε θεωρεί ότι η οικογένεια έφτασε στο τέλος της ως θεσμός. Προς το τέλος της οδεύει η παλιά μορφή της οικογένειας. Ο οικογενειακός θεσμός, όμως, θα επιβιώσει αλλά με διαφορετική μορφή προσαρμοσμένος στις νέες συνθήκες. «*Αυτό που θα πάρει τη σκυτάλη από την οικογένεια, θα είναι πάλι η οικογένεια, αλλά με διαφορετική μορφή*».

## ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ



# Κείμενο 2

## Υποενότητες κειμένου - χωρισμός παραγράφου

Για να δώσει κανείς μια σφαιρική απάντηση στο ερώτημα αν η **παγκοσμιοποίηση** είναι πρόκληση ή απειλή, είναι αναγκαίο να εξετάσει όχι μόνο την **οικονομική** αλλά και την **πολιτιστική διάσταση** του φαινομένου.

### 1η υποενότητα: Η οικονομική παγκοσμιοποίηση ως πρόκληση και απειλή

Οι παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις έχουν δημιουργήσει έναν τύπο οικονομικής αλληλεξάρτησης που αυτή τη στιγμή αποτελεί και απειλή και πρόκληση. Η πρόκληση έχει να κάνει με το ότι η απελευθέρωση των αγορών και ο εντεινόμενος παγκόσμιος ανταγωνισμός έχουν αυξήσει την παραγωγικότητα σε τέτοιον βαθμό που ένα μικρό ποσοστό του παραγόμενου πλούτου θα μπορούσε άνετα να εξαλείψει τα απόλυτα επίπεδα φτώχειας σε όλο τον πλανήτη. *Αν όμως το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα είναι εξαιρετικά παραγωγικό, είναι και εξαιρετικά άνισο, και σε αυτό συνίσταται η απειλή της παγκοσμιοποίησης. Πράγματι οι ανισότητες εντείνονται τόσο ραγδαία και η συγκέντρωση πλούτου έχει πάρει τέτοιες τερατώδεις διαστάσεις που, σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση του ΟΗΕ για την παγκόσμια φτώχεια, δώδεκα άτομα στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας του παγκόσμιου χωριού έχουν μεγαλύτερο εισόδημα από δεκάδες φτωχές αφρικανικές χώρες.*

### 2η υποενότητα: Η πολιτισμική παγκοσμιοποίηση ως απειλή και πρόκληση

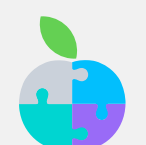
Ακόμη και στον **πολιτισμικό** χώρο τα πράγματα είναι αμφίσημα. **Από τη μία μεριά** βλέπουμε τη συγκρότηση μιας παγκόσμιας

καταναλωτικής κουλτούρας που, μέσω των ιδιωτικά ελεγχόμενων ΜΜΕ, εντάσσει στη λογική της όχι μόνο τα πλούσια αλλά και τα φτωχά μέλη του παγκόσμιου χωριού. [...] Έτσι οι φτωχοί είναι τόσο απρόθυμοι όσο και οι πλούσιοι να υιοθετήσουν φιλικούς προς το περιβάλλον τρόπους ζωής. Κατά συνέπεια, τόσο οι πλούσιοι λαοί που καταναλώνουν σπάταλα, όσο και οι φτωχοί που, εξαιτίας της καταναλωτικής προπαγάνδας, επιδιώκουν να τους μιμηθούν, δημιουργούν ένα αδιέξοδο το οποίο θα προσλάβει εκρηκτικές διαστάσεις από τη στιγμή που οι οικονομίες πολυάνθρωπων χωρών φθάσουν στο στάδιο της μαζικής κατανάλωσης.

**Από μια πιο θετική σκοπιά** τώρα, η ραγδαία εξατομίκευση σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες έχει οδηγήσει στην ευρεία εξάπλωση αξιών που έχουν να κάνουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία. Και αυτό γιατί βλέπουμε τη σταδιακή συγκρότηση μιας παγκόσμιας δημοκρατικής κοινής γνώμης που, πέρα από ηγεμονικούς υπολογισμούς, στηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, βάζοντας τις βασικές ανθρώπινες ελευθερίες πιο πάνω ακόμη και από την αρχή της κρατικής κυριαρχίας. Και βέβαια κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με τις περιβαλλοντικές αξίες, που επίσης καθολικοποιούνται με ταχείς ρυθμούς.

Νίκος Μουζέλης, ΤΟ ΒΗΜΑ.

### ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ



Αρχική



Κατανόηση



Προθετικότητα



Μετασχηματισμοί



Συγκρίσεις



Παράρτημα

# Κείμενο 3

## Η λειτουργία των ορισμών και των παραδειγμάτων

Ο τρόπος με τον οποίο ο πολιτισμός και η τεχνολογία συνδέονται είναι ένα συνηθισμένο θέμα όχι μόνο στις εκθέσεις ιδεών στα σχολεία μας, αλλά και σε καθημερινές συζητήσεις ειδικών και μη. Ένα ενδιαφέρον ερώτημα είναι αν και σε ποια έκταση ο πολιτισμός και η τεχνολογία αποτελούν ανταγωνιστικές τάσεις και συγκεκριμένα αν η ανάπτυξη της τεχνολογίας απειλεί την επιθυμητή εξέλιξη και ανάπτυξη του πολιτισμού.

Ένα μεγάλο μέρος της εξέτασης και του συμπεράσματος εξαρτάται από τους ορισμούς που υιοθετούνται. Ας δεχθούμε ότι ο πολιτισμός ορίζεται ως το σύνολο των ιδεών, ενεργειών και επιτευγμάτων που μια κοινωνία έχει αναπτύξει και επιτύχει με σκοπό την ευημερία των μελών της. Η ανάπτυξη της ιατρικής και των φαρμάκων, η σύνθεση και δημοσίευση ενός ποιήματος, μια έκθεση ζωγραφικής, μια καλή συνταγή μαγειρικής και η παραγωγή ενός νέου κρασιού είναι παραδείγματα στοιχείων του πολιτισμού.

Ας δεχθούμε ακόμη ότι η τεχνολογία ορίζεται ως το σύνολο των μεθόδων τις οποίες οι άνθρωποι χρησιμοποιούν για να πετύχουν τους σκοπούς τους και να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Το μαχαίρι, με το οποίο κόβουμε το ψωμί, το τηλέφωνο, με το οποίο επικοινωνούμε εξ αποστάσεως, το ηλεκτρικό φως, με το οποίο φωτίζουμε το θέατρο, το πιεστήριο, με το οποίο τυπώνουμε τα βιβλία, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, με τον οποίο κάνουμε αριθμητικές πράξεις και το όπλο, με το οποίο σκοτώνουμε, είναι παραδείγματα των στοιχείων της τεχνολογίας.

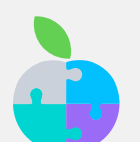
Εάν αυτοί οι ορισμοί είναι σωστοί, είναι φανερό ότι η τεχνολογία είναι μέρος του πολιτισμού μιας κοινωνίας και υπό μίαν έννοια ορίζει και τον βαθμό ανάπτυξής του. Παλαιότερα οι άνθρωποι επικοινωνούσαν με σύννεφα καπνού, με περιστέρια ή με τη λάμψη της ασπίδας. Σήμερα επικοινωνούν με ταχυδρομείο, με fax, με σταθερό και κινητό τηλέφωνο, με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και φυσικά μπορούν να χρησιμοποιήσουν τους παλιούς τρόπους, αν θέλουν. Αυτό θεωρείται και είναι, πιστεύω, ανάπτυξη. Φαίνεται λοιπόν πως είναι αντιφατικό να υποστηρίζει κανείς ότι η τεχνολογία είναι ανταγωνιστική του πολιτισμού ενώ αποτελεί μέρος αυτού.

Πολιτισμός και τεχνολογία, Θ. Λιανός

### ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο αρθρογράφος επιδιώκει να εξηγήσει τη σχέση τεχνολογίας και πολιτισμού (1η παράγραφος). Γι' αυτό χρησιμοποιεί ορισμό κάθε έννοιας, ώστε να προσδιορίσει το περιεχόμενό τους και παραδείγματα, ώστε να επεξηγήσει τις έννοιες (2η-3η παράγραφος). Στην τέταρτη παράγραφο, με βάση αυτούς τους ορισμούς, εξάγει συμπέρασμα για τη μεταξύ τους σχέση.

### ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ



# Κείμενο 4

## Παρουσίαση επιχειρήματος

Υποτίθεται ότι η «βιώσιμη» ή «αιφόρος» ανάπτυξη, η οποία αποτελεί επίσημο δόγμα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, είναι συμβατή, με τη διατήρηση των ισορροπιών της φύσης. Το αξίωμα όμως στηρίζεται σε έναν εύθραστο ισχυρισμό. Υποτίθεται ότι η οικονομική μεγέθυνση μπορεί να συνεχιστεί, επειδή η ποσότητα των φυσικών πόρων που απαιτείται για την παραγωγή μιας μονάδας προϊόντος, μειώνεται, όσο προχωράει η τεχνολογική πρόοδος. Υποστηρίζεται, δηλαδή, ότι θα μπορούσαμε να παράγουμε ολοένα περισσότερα προϊόντα με ολοένα λιγότερες πρώτες ύλες και ενέργεια. Όμως, η μείωση της έντασης με την οποία αντλούνται οι φυσικοί πόροι για την παραγωγή μιας μονάδας προϊόντος αντισταθμίζεται με το παραπάνω από τη συνολική αύξηση της παραγωγής. Αυτό έχει ως συνέπεια να αυξάνεται η ρύπανση και η κατανάλωση φυσικών πόρων, γεγονός που αναγνωρίζεται και από την έκθεση του Προγράμματος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (UNPD).

Η «αναιμία» της οικονομίας και η «ανομία της κοινωνίας, Jean-Marie Harribey

### ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο αρθρογράφος αμφισβητεί την άποψη ότι η "αιφόρος" ανάπτυξη είναι συμβατή με τη διατήρηση της ισορροπίας στη φύση, αναιρώντας τον ισχυρισμό πάνω στον οποίο αυτή στηρίζεται.

Αιτιολογεί την άποψή του, υποστηρίζοντας ότι η αναμενόμενη -λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης- μείωση των απαιτούμενων φυσικών πόρων για την παραγωγή ενός προϊόντος θα εξισορροπηθεί με το παραπάνω από την αύξηση της παραγωγής αγαθών, γεγονός που συνεπάγεται αύξηση της ρύπανσης και της κατανάλωσης φυσικών πόρων. Η αύξηση αυτή τεκμηριώνεται και από σχετική έκθεση (τεκμήριο) του Ο.Η.Ε. για την ανάπτυξη.

### ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ



# Κείμενο 6

## Αξιολόγηση πειστικότητας επιχειρήματος

**I. "Δεύτερον, είναι γνωστή περίπτωση του Τζακ Άμποτ, συγγραφέα του έργου *In the Belly of the Beast* και δολοφόνου δύο ανθρώπων, του δεύτερου δύο εβδομάδες μετά την έξοδό του από τη φυλακή όπου είχε εγκλεισθεί για τον πρώτο φόνο. Αποδεικνύεται, επομένως, ότι οι δολοφόνοι που δεν εκτελέστηκαν, μετά την καταδίκη τους επανέλαβαν το έγκλημα μέσα στη φυλακή ή έξω".**

Απάντηση με βάση το νόημα:

Το επιχείρημα δεν είναι πειστικό. Ειδικότερα, ο συγγραφέας παίρνοντας ως βάση μία περίπτωση δολοφόνου (του Τζακ Άμποτ) μετά την έξοδό του από τη φυλακή, οδηγείται σε βεβιασμένο και επισφαλές συμπέρασμα (ατελής γενίκευση) που αφορά όλους τους δολοφόνους (όλοι οι δολοφόνοι επαναλαμβάνουν το έγκλημα μετά την αποφυλάκισή τους). Επειδή συνέβη αυτό στην περίπτωση του Τζακ Άμποτ, δε σημαίνει ότι συμβαίνει σε όλες τις περιπτώσεις των δολοφόνων που αποφυλακίζονται. Μπορεί η συγκεκριμένη περίπτωση να αποτελεί μια εξαίρεση. Το επιχείρημα θα είχε

μεγαλύτερη πειστικότητα, εάν στηριζόταν σε επαρκή παραδείγματα (ή σε αξιόπιστα και επαρκή στοιχεία), ώστε να μιλάμε για ισχυρή πιθανότητα.

**II. Τα προϊόντα μας είναι αγνά, επειδή δε χρησιμοποιούμε συντηρητικά.**

Τυποποιημένη απάντηση με βάση μόνο την ορολογία:

Το επιχείρημα δεν είναι ορθό, επειδή, αν και η προκείμενη είναι αληθής, το συμπέρασμα δεν είναι έγκυρο.

Απάντηση με βάση το νόημα και την εφαρμογή της ορολογίας:

Το επιχείρημα δεν είναι πειστικό. Το γεγονός ότι δε χρησιμοποιούνται συντηρητικά δεν καθιστά ένα προϊόν οπωσδήποτε αγνό. Είναι αναγκαία προϋπόθεση, αλλά όχι επαρκής, γιατί μπορεί να χρησιμοποιούνται άλλα επιβλαβή για την υγεία υλικά ή να παράγεται με τρόπους επιβλαβείς για την υγεία.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ



# Κείμενο 7

## Πρόθεση και εκφραστικές επιλογές

Αλλά υπάρχουν ρόδα χωρίς αγκάθια; Τα ερωτήματα έχουν ήδη τεθεί: Ποιος εγγυάται ότι οι ασφαλιστικές εταιρείες ή κάποιοι εργοδότες δε θα ζητούν το αποκρυπτογραφημένο γενετικό υλικό των υποψήφιων πελατών ή υπαλλήλων τους; Ποιος θα καθορίσει πού αρχίζουν και πού τελειώνουν τα όρια της ανθρώπινης παρεμβάσεως στο έργο της Φύσης; Αν αύριο τροποποιήσουμε το γονίδιο της νόσου Αλτσχάιμερ, γιατί μεθαύριο δε θα παρέμβουμε στο γονίδιο του ύψους, του χρώματος των ματιών ή της (ότι κι αν σημαίνει αυτό) ευφυΐας, ζωντανεύοντας τους χειρότερους εφιάλτες που νομίζαμε ότι είχαμε οριστικά ξεορκίσει;

Άθλος ή ύβρις;, Από τον ημερήσιο τύπο

### ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο συγγραφέας επιδιώκει να ευαισθητοποιήσει/επηρεάσει τον αναγνώστη, διατυπώνοντας συνεχή **ερωτήματα** για ενδεχόμενες αρνητικές εφαρμογές της επιστημονικής γνώσης ("Ποιος εγγυάται...", "Ποιος θα καθορίσει..."). Επιλέον, εκμεταλλεύεται την ποιητική/συγκινησιακή λειτουργία της γλώσσας ("ζωντανεύοντας τους χειρότερους εφιάλτες..."). Με αυτούς τους τρόπους, προσπαθεί να διεγείρει στον αναγνώστη ανησυχία και προβληματισμό, να τον απομακρύνει από τον εφησυχασμό και να τον παρακινήσει να αντιμετωπίσει το ζήτημα της επιστημονικής εξέλιξης με σκεπτικισμό και υπευθυνότητα.

### ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ



# Κείμενο 8

## Εκφραστικές επιλογές - οραματικός τόνος

Σας λέγω σήμερα, φίλοι μου, ότι παρά τις δυσκολίες και τις απογοητεύσεις της στιγμής, έχω ακόμη ένα όνειρο. Είναι ένα όνειρο γερά ριζωμένο στο αμερικάνικο όνειρο. Έχω ένα όνειρο ότι μια ημέρα αυτό το έθνος θα ξεσηκωθεί και θα ζήσει το αληθινό νόημα της πεποίθησής του: «Θεωρούμε αυτές τις αλήθειες αυταπόδεικτες: ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν δημιουργηθεί ίσοι ». Έχω ένα όνειρο ότι μια ημέρα στους κόκκινους λόφους της Τζόρτζια οι γιοι των πρώην σκλάβων και οι γιοι των πρώην ιδιοκτητών θα μπορέσουν να καθήσουν μαζί στο τραπέζι της αδελφότητας. Έχω ένα όνειρο ότι μια ημέρα ακόμη και η Πολιτεία του Μισισιπή, μια έρημη Πολιτεία, πνιγμένη από τη λάβρα της αδικίας και της καταπίεσης, θα μεταμορφωθεί σε μια όαση ελευθερίας και δικαιοσύνης. Έχω ένα όνειρο ότι μια ημέρα η Πολιτεία της Αλαμπάμα θα μεταμορφωθεί σε μια κατάσταση όπου τα μικρά μαύρα αγόρια και κορίτσια θα μπορέσουν να πιαστούν χέρι χέρι με τα μικρά λευκά αγόρια και κορίτσια και να περπατήσουν μαζί σαν αδελφές και αδελφοί.

Έχω ένα όνειρο, Μάρτιν Λούθερ Κινγκ

## ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο οραματικός τόνος εκφράζεται με:

**Επαναλήψεις:** «Έχω ακόμη ένα όνειρο,... Έχω ένα όνειρο»,

**Εικόνες:** «τα μικρά μαύρα αγόρια και κορίτσια θα μπορέσουν να πιαστούν χέρι χέρι...».

**Μεταφορές:** «πνιγμένη από τη λάβρα της αδικίας και της καταπίεσης».

Χρήση **α' ενικού** προσώπου: «Έχω ένα όνειρο...».

**Βεβαιωτική διατύπωση:** «θα μεταμορφωθεί σε μια όαση ελευθερίας και δικαιοσύνης».

**Συναισθήματα:** ελπίδας, αισιοδοξίας, διάθεσης για αγώνα κ.ά.

**Σκοπός του ομιλητή:** να τονώσει το φρόνημα, να εμπυχώσει τους καταπιεσμένους συμπατριώτες του, ώστε να συνεχίσουν να μάχονται ενάντια στις φυλετικές διακρίσεις.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ



# Κείμενο 9

## Τίτλος - περιεχόμενο - επικοινωνιακό αποτέλεσμα

### Σε «σκούντησα» στο Facebook

Είναι νέοι, έχουν ολόκληρη τη ζωή μπροστά τους και εκατοντάδες φίλους στο Facebook. Και όμως, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του βρετανικού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγείας, οι νεαροί ηλικίας 18-24 ετών νιώθουν δύο φορές περισσότερη μοναξιά από τους ανθρώπους άνω των 55 ετών. Φαίνεται ότι η καλλιέργεια της διαδικτυακής επικοινωνίας δεν έχει το ίδιο ειδικό βάρος και τα ίδια συναισθηματικά οφέλη με τη φυσική επαφή με φίλους, γνωστούς και συγγενείς.

**Από μια πρώτη σκοπιά** οι σελίδες κοινωνικής δικτύωσης μοιάζουν με τον πραγματικό κόσμο των προσωπικών σχέσεων. Όπως και στην καθημερινή επικοινωνία, έτσι και στο Facebook νέοι και νέες «χτίζουν» και προωθούν τις σχέσεις τους. Μοιράζονται το όνομά τους, τις φωτογραφίες τους, λέξεις, σκέψεις με τόσους άλλους ανθρώπους. Επικοινωνούν με άλλους, διαλέγουν «φίλους» και ανοίγουν τους εαυτούς τους, δηλώνοντας εάν είναι σε μια σχέση ή μόνοι κλπ. Όλα αυτά συμβαίνουν και στην καθημερινή επικοινωνία των νέων.

[...]

Υπάρχει φυσικά και η **σκοτεινή πλευρά** σε αυτό που πολλοί θεωρούν «φίλοι» στο Facebook. Χαρακτηριστικά είναι τα περιστατικά όπου άτομα ιδιαίτερα δημοφιλή έπεσαν θύματα

αλλοφρόνων ή περίεργων οι οποίοι εκδήλωναν την επιθυμία να γίνουν ηλεκτρονικοί «φίλοι». Θα πρέπει να είμαστε ενήμεροι και να γνωρίζουμε ότι στο Facebook τίποτα δεν μένει κρυφό. Οι φωτογραφίες μας και τα βίντεό μας είναι εκτεθειμένα με δημόσιους συνδέσμους όπου ο καθένας μας μπορεί να έχει πρόσβαση και έχει τη δυνατότητα να κάνει κακόβουλη χρήση.

**Ας μη σπεύσουμε, βέβαια, να δαιμονοποιήσουμε** το Internet, μιας και το Διαδίκτυο και οι ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν έναν πολύ καλό τρόπο για να παραμείνει κανείς σε επαφή με συγγενείς ή φίλους που, για παράδειγμα, μένουν πολύ μακριά για να τους συναντήσει κανείς διά ζώσης. **Από την άλλη πλευρά**, πρέπει να ομολογήσουμε ότι, αν και το Διαδίκτυο δεν αποτελεί την πηγή της μοναξιάς, σίγουρα επιδεινώνει το πρόβλημα και ότι η επικοινωνία των νέων με εκατοντάδες άτομα μέσω δικτύων κοινωνικής δικτύωσης δεν είναι σαν να έχουν μια πραγματική σχέση. Άλλωστε ένας φίλος πρέπει να είναι δίπλα σου, όταν τον χρειάζεσαι και όχι να σου στέλνει «σκούντημα στην πλάτη» μέσα από το ίντερνετ ή να σου κάνει «roke».

Από το διαδίκτυο

**ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ**



Αρχική



Κατανόηση



Προθετικότητα



Μετασχηματισμοί



Συγκρίσεις

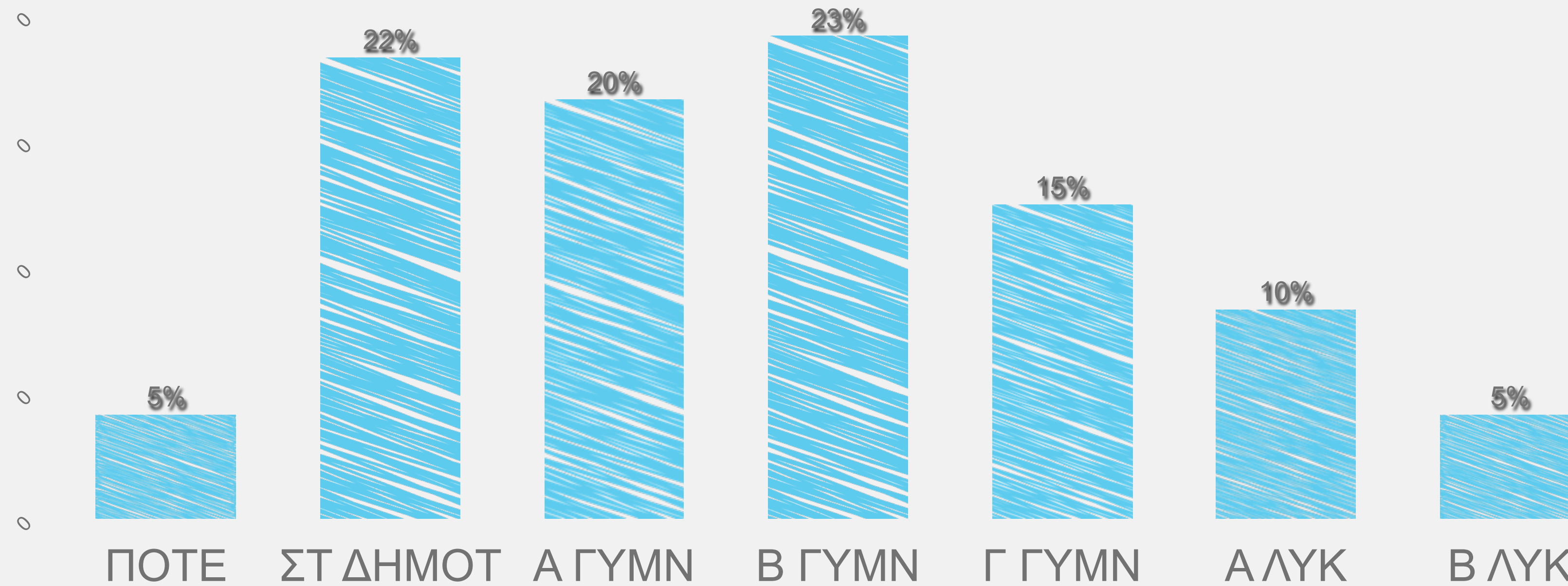


Παράρτημα

# Γράφημα 1

Πότε είχατε την πρώτη εμπειρία με αλκοόλ;

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

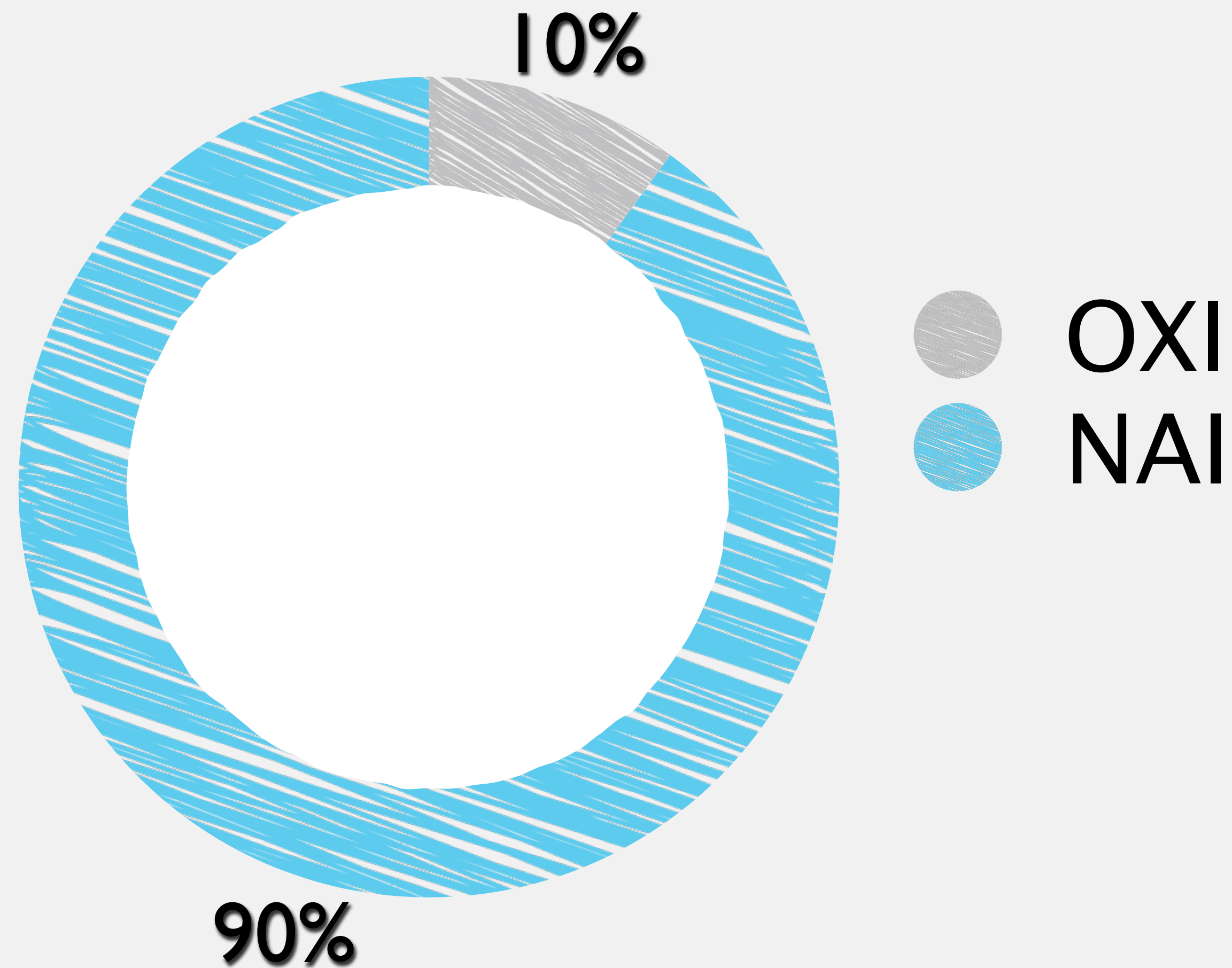


Τα στοιχεία στηρίζονται στις απαντήσεις που έδωσε το δείγμα των ερωτηθέντων μαθητών.  
ΤΕΙ Καλαμάτας, από πτυχιακή εργασία



# Γράφημα 2

Έχετε συμμετάσχει σε κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης που σχετίζεται με τις επιπτώσεις του αλκοόλ;



ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Πηγή: Πνεπιστήμιο  
Θεσσαλίας.



Αρχική



Κατανόηση



Προθετικότητα



Μετασχηματισμοί



Συγκρίσεις



Παράρτημα

# Κείμενο 9

## Σύγκριση κειμένων

### Brain drain: Η Ελλάδα ξαναγίνεται κόσμος

[...] όσο και αν ακούγεται παράδοξο, το brain drain ίσως αποδειχθεί η μεγαλύτερη ευκαιρία του ελληνισμού μετά την αρχαιότητα. Μέσω του brain drain η Ελλάδα ξαναγίνεται κόσμος. Και αυτό γιατί ο κόσμος είναι η Ελλάδα που διαστέλλεται, ενώ η Ελλάδα είναι ο κόσμος που συστέλλεται, που μικραίνει. [...]

Από τη δεκαετία του 1980 στην Ελλάδα δημιουργήθηκε μια εντυπωσιακή γενιά Ελλήνων. Μορφωμένοι, γλωσσομαθείς, με τον αέρα που τους έδινε η ταυτότητα του Ευρωπαίου πολίτη -η οποία αντικαθιστούσε την νεοελληνική μειονεξία- άρχισαν να ανοίγονται δυναμικά στον κόσμο. [...]

Και τότε ήλθε η κρίση. Εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες άρχισαν να μεταναστεύουν επειδή μπορούσαν, επειδή είχαν προσόντα, όχι αυτή τη φορά ως γκασταρμπάιτερ. Μορφωμένοι και κοσμοπολίτες καταλαμβάνουν συχνότατα επίζηλες θέσεις στις χώρες υποδοχής τους. Επιβάλλονται στις κοινωνίες τους με τη γνώση και τις ικανότητές τους. Εξάγουν μια Ελλάδα της δημιουργίας, που το ελλαδικό κράτος έπνιγε. Που δεν μπορούσε να αντέξει. [...]

## ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Εξάγουμε, όπως στις λαμπρότερες περιόδους της ιστορίας μας, το περίσσειμά μας, την προστιθέμενη αξία μας: ανθρώπους. Γιατί το βασικό κεφάλαιο της χώρας μας είναι οι Έλληνες. Ξαναδίνουμε, λοιπόν, στην οικουμένη ό,τι ωραιότερο υπάρχει: γνώση και νιάτα. Μέσω των νέων που αποδημούν η Ελλάδα ξαναγίνεται κόσμος, γίνεται Ελλάδα ξανά. Όπως στις καλύτερες περιόδους της ιστορίας μας. Η Ελλάδα συστήνεται και πάλι στην οικουμένη, σε μια εποχή που η ανθρωπότητα έχει ανάγκη τα ελληνικά ιδεώδη: τον ανθρωπισμό, τη γνώση, το κάλλος. Ο ταλαίπωρος και απαξιωμένος ελληνισμός τα προσφέρει αφειδώς για άλλη μια φορά.

Η γενιά του brain drain, έστω ασύνειδα, πράττει αυτό που καμιά ηγεσία δεν κατόρθωσε. Μετατρέπει την κρίση σε ευκαιρία και ξαναδίνει στον ελληνισμό την πεμπτουσία του: την οικουμενικότητα, την εξωστρέφεια. Η αυθεντική Ελλάδα ήταν και θα είναι αλλού, γιατί είναι οικουμενική.

\*Αφιερωμένο στον Μάνο, τον Γιάννη και τον Χρήστο, για την έμπνευση - Γιώργος Στείρης, Επίκουρος καθηγητής Φιλοσοφίας, ΕΚΠΑ



# Σκίτσο

Πηγή: [https://meteoritis.blogspot.com/2017/11/blog-post\\_89.html](https://meteoritis.blogspot.com/2017/11/blog-post_89.html)



ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ



Αρχική



Κατανόηση



Προθετικότητα



Μετασχηματισμοί



Συγκρίσεις



Παράρτημα

# Κείμενο 10

## Σύγκριση μη λογοτεχνικών κειμένων - πρόθεση - εκφραστικές επιλογές

1. Έπειτα, ο ελληνικός χώρος στις γεωγραφικές, οικονομικές, κοινωνικές και πνευματικές του δομές αποτέλεσε πάντα σ' ολόκληρη την ιστορία του έναν οριακό χώρο ανάμεσα σε δύο ξεχωριστούς κόσμους – ανατολικό και δυτικό— που δεν έμειναν ποτέ στεγανά κλειστοί. Και στην επικοινωνία ανάμεσα στους δύο αυτούς κόσμους ο ρόλος του ελληνισμού ήταν πρωταρχικός. Γιατί, όχι μόνο οι Έλληνες, από την αυγή της ιστορίας τους, απλώθηκαν ακτινωτά σ' ολόκληρο το μεσογειακό χώρο και πέραν αυτού με τις αρχαίες αποικίες, τις νεότερες παροικίες και την κατά καιρούς επεκτατική πολιτική των διαφόρων πολιτικών σχηματισμών του ελληνισμού, αλλά και οι διάφοροι λαοί της Δύσης και της Ανατολής κατέκλυσαν κατά καιρούς πρόσκαιρα ή μονιμότερα τον ελληνικό χώρο. Έτσι, ο χώρος αυτός δίκαια μπορεί να χαρακτηριστεί σταυροδρόμι των λαών. Μ' άλλα λόγια, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της ιστορίας μας είναι και παραμένει ο οριακός της χαρακτήρας.

Ν. Σβορώνος, παράδοση και ελληνική ταυτότητα

2. Συνταραζόμαστε κι εμείς, δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα, από διαδοχικές κρίσεις, αποκαλυπτικές εφευρέσεις και φόβους, που δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει – σαν την καλαμιά στον κάμπο. Μπροστά σ' αυτά, τι μας μένει για να βαστάξουμε αν απαρνηθούμε τον εαυτό μας; Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας. Σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε που μνημονεύω εδώ προσωπικές εμπειρίες: δεν έχω άλλο πειραματόζωο από εμένα. Και η προσωπική μου εμπειρία μου δείχνει πως το πράγμα που με βοήθησε, περισσότερο από κάθε άλλο, δεν ήταν οι αφηρημένοι στοχασμοί ενός διανοουμένου, αλλά η πίστη και η προσήλωσή μου σ' έναν κόσμο ζωντανών και περασμένων ανθρώπων: στα έργα τους, στις φωνές τους, στο ρυθμό τους, στη δροσιά τους. Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε το συναίσθημα πως δεν είμαι μια αδέσποτη μονάδα, ένα άχερο στ' αλώνι. Μου έδωσε τη δύναμη να κρατηθώ ανάμεσα στους χαλασμούς που ήταν της μοίρας μου να ιδώ. Κι ακόμη, μ' έκανε να νιώσω, όταν ξαναείδα το χώμα που με γέννησε, πως ο άνθρωπος έχει ρίζες, κι όταν τις κόψουν πονεί, βιολογικά, όπως όταν τον ακρωτηριάσουν.

Γ. Σεφέρης, Δοκιμές

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ



# ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

